

Chișinău, dragostea mea!

Primele impresii

La sfârșitul lunii aprilie, am descins la Chișinău, alături de un grup de critici și jurnaliști români, fără a ști mare lucru despre oraș, despre activitatea teatrelor de acolo și doar purtând în memorie imagini din câteva spectacole (realizate în cea mai mare parte de Alexandru Vasilache) văzute mai demult la București.

Vitalie Cărăuș, directorul teatrului, în Zbor deasupra unui cuib de cuci

Așa se face, probabil, că, pentru mine cel puțin, primele impresii au fost tulburătoare. Am descoperit o capitală cosmopolită, cu clădiri înalte, cu multe parcuri, cu bulevarde largi străjuite de pomi, cu trotuare curate pe care nu staționau mașini. Oamenii, îngrijit îmbrăcați, mergeau fără nici o grabă către locuri de ei știute. Se vorbea mai ales rusește. Am făcut un experiment: cunoscând oarecum rusa, am continuat, totuși, să vorbesc românește. Mi se răspundea de fiecare dată în limba rusă. Ne înțelegeam, însă, ba chiar le mai și traduceam colegilor mei, de pildă, informații despre minunatele păpuși Matroșka.

Cât despre Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, ai căror invitați eram, pot spune că m-a impresionat dintru început monumentalitatea clădirii, scena perfect utilată, sala deosebit de primitoare - cu stal și cu loje dispuse semicircular până aproape de tavan. Mai existau și multe alte încăperi, ornate somptuos și care aveau diverse destinații: săli de lectură, de repetiții, de ședințe etc. Ce mai, un adevărat Teatru Național! Cum să ghicească vizitatorul sărăcia sinistră în care se zbate această instituție? Asupra necazurilor acestui teatru care refuză să-și închidă porțile, deși are datorii imense, vreau să mă opesc acum mai pe indelete.

Fișă tehnică

În această clipă, Teatrul Național din Chișinău are 180 de angajați, din care 68 formează corpul artistic (30 de actori, 20 de instrumentiști ai orchestrei simfonice care-i aparține și 18 persoane care se ocupă de impresariat, imagine, secretariat literar). În 1990, Ministerul Culturii asigura teatrului 70% din cheltuieli și lucrurile se desfășurau oarecum normal, numai că, în timp, aceste subvenții au scăzut, ajungând, în prezent, să

acopere abia 20% din necesitățile de întreținere ale clădirii și plata salariilor. (Ca să nu mai vorbim de faptul că salariul unui actor este cuprins între 250 și 400 de lei mold., întreținerea unui apartament, pe timp de iarnă, costând 500 de lei.)

Cum se face, totuși, că Teatrul Național „Mihai Eminescu” nu și-a închis încă porțile, ba, mai mult, joacă cincișapte spectacole pe săptămână, cel mai adesea cu săli pline (deși un bilet de intrare costă între 10 și 50 de lei)? Ne răspunde actorul Vitalie Cărăuș, directorul teatrului și inițiatorul acestei întâlniri:

În cei cinci sau șase ani de când conduc teatrul, s-au pus 35 de spectacole. Cum s-a putut întâmpla asta, dacă nu am avut nici un fel de susținere financiară pentru producție din partea statului? Cu ajutorul sponsorilor. Numai că, vedeți dumneavoastră, aici nu există o lege a sponsorizării, așa încât mie-mi place să-i numesc prieteni.

Am înțeles că o duceți chiar mai rău decât teatrele municipale...

Eu zic că Teatrul Național „Mihai Eminescu” o duce mai prost decât toate teatrele Moldovei, chiar și decât cele subvenționate tot de minister. Pentru că acesta, în dorința de a nu avantaja pe nimeni, a hotărât să acorde sume relativ apropiate tuturor instituțiilor de spectacol pe care le tutelează, uitând faptul că avem un edificiu și un patrimoniu de 10 ori mai mari. Așa se face că noi primim suma de 40 000 \$ pe an, în vreme ce suratele noastre mai mici primesc în jur de 30 000 \$. Cei 40 000 \$ ne ajung cam trei luni.

**Liniștea pe care
ți-o oferă
sărăcia**

Ați avut și o cât de mică perioadă de liniște de când sunteți director?
(Râde discret.) *De lucrat, eu întotdeauna am lucrat în liniște și cu bună-*

înțelegere, dar din punct de vedere financiar nu am fost satisfăcuți niciodată. Știți cum începe pentru mine o zi de lucru? Intru în teatru și inima îmi bate tot mai repede pentru că știu că în orice clipă pot veni creditorii. (Asta se întâmplă, mai ales, în primele trei zile ale săptămânii.) Există, în teatru, un bar cu ai cărui angajați am următoarea convenție: de câte ori ridic receptorul telefonului mi se aduce, de acolo, câte o sticlă de coniac. Beau un pic dintr-un pahar cu fiecare agent în parte (și vin de la Lumină, de la Apă, de la Telefoane), apoi arunc ce rămâne ca s-o pot lua de la capăt cu următorul. Oamenii se mai îmbunează după un asemenea tratament și mă mai

tat pe critici, m-am gândit că e bine să vadă nu doar această premieră, ci și două spectacole mai vechi, realizate de un regizor tânăr, Anatol Durbală, pe care noi îl prețuim și dorim să-l promovăm.

Cât v-a costat această întâlnire?

Sincer? Cât o producție mai mică. Dar m-au ajutat „prieteni”. Cred că această expediție a dumneavoastră la noi era absolut necesară, prea pierdusem legătura cu România. Mai mult, cu încăpățânarea care mă caracterizează, vă pot promite că astfel de manifestări vor avea loc de acum înainte cel puțin o dată pe an. M-aș bucura dacă s-ar alătura inițiativei

obțin răspunsuri la această întrebare de la alți artiști.

Angela Cărăuș (actriță, absolventă a Facultății de Teatru din Chișinău, 1985): E atât de greu să trăiești din ei, încât doar teatrul reușește să ne facă să mai uităm de sărăcie și de griji. Dar cum părăsim clădirea, începe alergătura după roluri prin alte teatre, după alte slujbe. **Ion Mocanu** (actor, absolvent al Școlii MHAT, Moscova, 1992): Directorul nostru, Vitalie Cărașu, a avut o inițiativă bună, plătinându-i în plus pe actorii care joacă în multe spectacole.

De aceea pe chipurile dumneavoastră nu se vede oboseala nici când jucați în două spectacole pe zi?

Zbor... de Dale Wassermann
(regia: Mihai Lungeanu)

amână. Dar asta nu rezolvă nimic pentru că datoriile se acumulează mereu.

Cum a fost atunci posibilă colaborarea cu o echipă de artiști români și cum s-a putut organiza această întâlnire cu un grup atât de numeros de critici și jurnaliști?

Crezul meu este acela că artistul trebuie să depășească nevoile materiale. Bani pentru producții pot fi găsiți. Cu caznă, dar se poate. La Chișinău n-a mai venit de mult o echipă de artiști români să monteze un spectacol și se simțea nevoia unei astfel de colaborări. Așa cum se simțea nevoia de a face, din nou, o punte și cu critica românească de teatru. M-am gândit la Mihai Lungeanu pentru că îl cunoscusem mai demult, la Cahul. Știam că este și un bun pedagog, nu doar un bun regizor. De asta am ținut ca prima mea colaborare cu o echipă românească să înceapă așa. Când i-am invi-

noastre și alte teatre din Chișinău. Am, deja, oferta Teatrului „Luceafărul”, dar mai așteptăm și altele.

Sunteți mulțumit de colaborarea cu echipa de creatori români?

Foarte mulțumit. Am negociat această colaborare vreme de un an. E greu să aducem regizori români la Chișinău. Pentru că aceștia sunt foarte ocupați, pentru că orașul nostru e socotit provincial. Dar, avându-l de-acum director onorific pe Emil Boroghina, sperăm să ne fie mai ușor. Aici, condițiile sunt foarte bune: avem ateliere, actori profesioniști și foarte devotați, gata să repete și noaptea.

Cum se poate trăi dintr-o leafă de 15-20 \$ pe lună?

(Directorul m-a privit lung, apoi mi-a răspuns cu amărăciune): Nu pot să vă răspund.

L-am părăsit pe director, încercând să

Dar jucăm și trei când e nevoie. Numai că nu lipsa banilor ne îndeamnă să jucăm cu multă dăruire, ci dragostea și respectul pentru profesie, pe care ni le-au insuflat profesorii noștri moscoviți. Am învățat de la ei că politica expansionistă și ideologia sovietică nu au avut nimic în comun cu cultura rusă. Și ca să vă „dovedesc” cât de omenoși au fost pedagogii noștri, am să vă dau un exemplu. Marele Vladimir Nikolaevici Bogomolov și Oleg Tabakov au ținut într-atât la noi încât ne-au înlesnit plecări în America și Olanda pentru a putea studia. Mai mult decât atât, atunci când Ion Ungureanu, pe atunci ministrul Culturii, le-a explicat că suntem români și că va trebui să jucăm în limba română, Oleg Tabakov a pre-gătit urgent un mare turneu în România (care, din păcate, nu a mai avut loc din cauza evenimentelor din 1989). Înțelegând situația specială pe care o avem, l-a invitat pe Sergiu Dan Pop să

ne predea limba română. Începând cu anul al treilea ni s-a permis să vorbim doar românește.

Anatol Durbală (actor, absolvent MHAT, 1992): *Cum mă descurc cu 15 \$ pe lună? Acesta-i realismul fantastic pe care încerc să-l descopăr acum și în teatru. Până la urmă, arta este ceva intim, ceva ce aparține fiecăruia, asemenea religiei. Iar sărăcia nu înseamnă nimic.*

Cine suntem și încotro ne îndreptăm?

L-am întrebat pe Anatol Durbală cum se face de vorbește atât de bine românește.

Adevărat? Totuși, problema esențială o constituie faptul că noi, aici, nu vorbim nici o limbă la modul desăvârșit. Vi se pare că ceea ce auziți pe stradă e limba rusă? Vă înșelați. Nici măcar rusa nu e curată, cum nu e nici româna. Aceasta e drama pe care o trăim la Chișinău și pe care va trebui, într-o zi, s-o punem în discuție. Cine suntem și către ce ne îndreptăm? Respect teatrul românesc de dincolo, dar deocamdată nu intenționez să părăsesc Chișinăul. Aparțin acestui loc, mi-am dat seama de asta, mai ales după ce m-am întors din America. Trăind propria noastră

realitate, nu avem voie să mimăm. Trebuie să facem teatru „de-adevăratele”, să arătăm tuturor că suntem aici, că avem propriile noastre neliniști, propriile noastre dorințe.

Cum s-a colaborat cu un regizor român?

De fapt, întrebarea îi subînțelegea și pe ceilalți doi membri ai echipei: Anca Pâslaru (scenograf) și George Marcu (compozitor). Însă cu ei lucrurile au fost mai simple: George Marcu, fermecător ca întotdeauna, i-a supus repede pe actorii moldoveni cu vorbe dulci și muzică frumoasă, iar Anca Pâslaru, *ubicuă*, așa cum se întâmplă să fie de câte ori lucrează cu patimă la o scenografie, i-a obișnuit repede cu săcăiala ei simpatică, ca atunci când susține morțiș că un nasture mic, roșu e mai important decât unul mijlociu, albastru. Numai cu Mihai Lungeanu pare să se fi complicat lucrurile, căci:

Igor Caras (actor, absolvent MHAT, 1992): *Sincer? Am vrut să refuz rolul. Mi-am zis eu: una ar fi să lucrez cu Purcărețe și alta, cu Lungeanu. Ne-am și certat, la început. Știți cum e: are o sută de idei fixe și nu renunță la nici una. Acum pot să vă spun că m-am îndrăgostit de el din clipa când am găsit o limbă comună. Deși școala românească de teatru diferă enorm de*

cea rusească, nu înseamnă că respectul pentru teatru e altfel. Iar Mihai mi-a spus așa: „Rolul acesta este mintea mea, dar are nevoie de sufletul tău pentru a exista”. M-a cucerit definitiv.

Angela Ciobanu (actriță, absolventă MHAT): *La început ne copleșea cu prea multe informații. Nu ne lăsa timp să filtrăm cele aflate. Ne-am obișnuit greu cu asemenea modalitate de lucru. Eu aveam un rolșor mic de tot. Nici nu știam ce puteam face cu el. Despre ceea ce urma să joc vorbeam cu Mihai Lungeanu pe unde apucam, la cabină, pe culoare. Până m-a făcut să descopăr că personajul meu nu e o prostituată, ci o femeie generoasă, iubitoare, cu un suflet imens ascuns sub farduri de doi bani, sub o perucă și un costum caraghioase.*

Angela Cărăuș: *M-a impresionat, în mod deosebit, rigoarea cu care a lucrat, dorința lui expresă ca noi să rostim cât mai corect românește replicile, să-i urmăm toate indicațiile. Ne simțeam cu toții ca pe vremea studenției.*

În loc de epilog

Nu pot să nu amintesc faptul că sălile teatrului sunt totdeauna pline, multe dintre spectacolele Naționalului jucându-se ani de zile.

Marinela Țepuș

Sf — flash

Despre rentabilizare

Totul a început în urmă de doi-trei ani... Lângă firma minusculă și modestă a Agenției de bilete a Teatrului de Stat din Oradea, aflată în plin centrul orașului, într-unul din cele mai bune vaduri comerciale, a apărut firma unei cosmeticiene. Peste puțină vreme, chiar în Agenția de bilete au apărut, spre indignarea mea (nu și a celor care aveau o răspundere directă), niște galantare cu becuri, lițe, baterii. Erau supărați foc și organizatorii de spectacole ai teatrului și ai filarmonicii, înghesuși penibil într-un colț și neștiind niciodată dacă cei care le trec pragul sunt interesați de concerte, de spectacole sau doar vor să cumpere un bec de 60 de wați. Conducerea instituției explica tuturor că aici e vorba de bani, de o chirie „grasă” și că de banii pentru producție ea trebuie să facă rost, așa că noi să ne vedem de treburile noastre.

Și, iată, blestemata zi în care Agenția a fost pur și simplu dată pe ușă afară n-a întârziat să vină. În locul

panourilor cu afișe vedem acum reclame de bluzițe, chilotei, șosete, sutiene...

Tare aș vrea să aflu cine a avut „pile” atât de puternice încât să scoată din funcție o Agenție teatrală de bilete, care se afla acolo de vreo 30 de ani.

Nu știu câți bani s-au câștigat prin transformarea Agenției în butic, dar e sigur că două instituții culturale importante, cele mai importante din oraș, au pierdut posibilitatea de a-și anunța elegant, prin afișe și fotografii bine expuse, premiile și celelalte reprezentării.

Și mă gândesc cu groază dacă nu cumva vreun investitor și-a pus ochii și pe impunătoarea clădire a teatrului, văzând în ea frumoase posibilități de câștig. Căci despre rentabilizare e vorba...

Pe când scriu aceste rânduri, cineva, la radio, anunță că ne aflăm în „Luna pădurii”. Sau n-am auzit eu bine? O fi „Lumea pădurii”...

Elisabeta Pop